

Кіра Горшковадоцент кафедри української та іноземних мов
ОРИДУ НАДУ при Президентові України, к.філол.н.,**Тамара Кемарська**старший викладач кафедри української та іноземних мов
ОРИДУ НАДУ при Президентові України.**ІНОЗЕМНІ МОВИ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ І В УКРАЇНІ:
ФУНКЦІЇ, МОТИВАЦІЇ, ПРОБЛЕМИ**

Стаття присвячена обґрунтуванню необхідності перегляду відношення до стану системи викладання іноземних мов в навчальних закладах України. Огляд мотивацій, проблем, можливостей їх вирішення, що описані соціологами та лінгвістами країн Європи, які пройшли перші кроки реформування освітньої системи в XXI ст., показав, що Україна має виправити ситуацію із сумним становищем іноземних мов в країні, застосовуючи досвід європейської спільноти.

Ключові слова: іноземні мови, іншомовна комунікація, Європейський Союз, Україна, проблеми, реформування.

Kira Gorshkovaassociate Professor of Ukrainian and Foreign Languages Department,
ORIPA NAPA under the President of Ukraine**Tamara Kemarska**senior Lecturer of Ukrainian and Foreign Languages Department,
ORIPA NAPA under the President of Ukraine**FOREIGN LANGUAGES IN EUROPEAN COUNTRIES AND IN UKRAINE:
FUNCTIONS, MOTIVATIONS, PROBLEMS**

The present paper explores the role of foreign languages in Ukraine at a crucial period of its development, Ukraine's aspiration to integrate into European community is a challenge, which turns out to be a demanding and stimulating task. Reducing the gap between different facets of life in the EU and in Ukraine is facing this country. All levels of cooperation are involved in the process of unification. A foreign language problem is a problem, concerning not only adequate ways of communication among people, language competence assumes the function of one of the key tools in social and cultural integration among nations.

The investigation of the role of foreign languages in Europe and of the situation, pertinent to communication in foreign languages in the countries, that obtained the status of the EU member-states (Lithuania, Latvia, Estonia) or are very close to obtaining it (Macedonia) and in Ukraine, making the first steps on this path, has been made.

The analysis revealed that all these states have alike status quo. New conditions of life, the countries confronted due to disintegration of the socialist camp, brought fourth new challenges. The competence of communication in foreign languages has become an urgent need at all levels of these countries' existence.

The European framework of foreign language competences takes into consideration the motivations for gaining them and identifies the competences proper. Personal and professional improvement, self-evaluation of the competence of communication in foreign languages and labor market demand prove to be the key motivations. Among the key competences are: reading and speaking grammatically, comprehending the meaning of words in different contexts, forming opinions, adequately expressing them in a foreign language, taking part in discussions both oral and written.

The problems which hinder the progress in the field are alike in the countries in question. Lack of adequate curriculums, of innovative teaching materials, of technological support, of exchange of qualified professionals is an obstacle to rapid improvement of the situation. Reforms are being carried out in Lithuania, in Macedonia. To catch up Ukraine is to overcome economic, political, social crises and, making use of other European countries' achievements, start reforming the educational system. The now level of foreign language competences in this country leave much to be desired.

Key words: foreign languages, communication in foreign languages, European Union, Ukraine, problems, reforming.

Постановка проблеми

В останнє десятиріччя в Україні відбуваються зміни в усіх галузях життя у зв'язку з процесом інтеграції країни в європейське суспільство.

Реформування освітнього процесу є однією з найважливіших проблем, викладання іноземних мов в вищих навчальних закладах потребує пильної уваги держави. Вся європейська спільнота вже багато десятиріч відточувала всі процеси, пов'язані з викладанням іноземних мов – і досягла значних результатів. Для багатьох

мешканців Європи знання двох або більше іноземних мов стало природним. Для країн колишнього соціалістичного табору процес вирівнювання ситуації з іноземними мовами є викликом. Цей процес декілька років відбувається в країнах, які набули статусу членів ЄС (Литва, Латвія, Естонія) нещодавно, він активується також в країнах, які наближаються до цього статусу (Македонія). В Україні процес зближення з Європою

© Горшкова К.О., Кемарська Т.Г., 2018.

щойно почався. Вивчення досвіду, виявлення мотивацій та проблем, пов'язаних з викладанням іноземних мов в нашій країні, стає нагальною справою. В фокусі уваги українських громадських діячів мають бути потреби в іноземних мовах держави, суспільства, а в фокусі уваги українських лінгвістів – розробка навчальних програм, методичного забезпечення. Це сприятиме вирівнюванню ситуації в справі іншомовної комунікації громадян країни на всіх рівнях життя.

Проблема є актуальною, вона потребує серйозного підходу та негайного вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Статусу, функціям, проблемам, пов'язаним з іншомовною комунікацією в Європі, присвячені роботи соціологів та лінгвістів багатьох європейських країн, які приєдналися до

Європейського Союзу або знаходяться

у стані очікування членства ЄС. В статтях М. Байрем, Л. Самовар та Р. Портер (Велика Британія) відзначають роль іноземних мов в міжкультурній комунікації, взаємодії між мовною та інтеркультурною освітою. В. Ваісіунієне та П. Гедвілас (Литва) аналізують мотивації мешканців Європи щодо необхідності володіння іноземними мовами. Проведений ними аналіз факторів, які мотивують, та факторів, які перешкоджають навчанню іноземним мовам та вивченню їх, підтверджений соціологічними даними, демонструє розуміння безперечної потреби в іншомовній комунікації для громадян Європи. Н. Дімескі, С. Дімова, В. Карева (Македонія), С. Потапенко (Україна) звертають увагу на проблеми, пов'язані з станом іноземних мов в їхніх країнах та надають рекомендації щодо реформування системи навчання в європейських вищих навчальних закладах. В усіх дослідженнях виявляється, що проблема, яка обговорюється, є спільною для багатьох країн колишнього соціалістичного табору, в яких потреба вивчення іноземних мов не вважалася такою, яка заслуговувала на увагу. Об'єднання європейської спільноти надає проблемі іншомовної компетенції особливого статусу та обумовлює необхідність вирішувані питань, пов'язані з нею, невідкладно.

Мета

Мета статті – виявити основні мотивації та проблеми, що стосуються статусу іноземних мов в Україні, виходячи з досвіду європейських країн, які стали членами ЄС, або наближуються до цього статусу; обґрунтувати щойну необхідність виправлення ситуації з навчанням іноземним мовам в Україні; окреслити деякі можливості вирішення методологічного обґрунтування проблеми навчання іноземним мовам в нашій країні.

Вклад основного матеріалу

Володіння іноземними мовами набуває особливого значення в епоху глобалізації, яка є природним процесом в розвинутому суспільстві. XXI століття відмічено бурхливим розвитком міжнаціональних зв'язків – економічних, політичних, соціальних, культурних, тощо. Процес глобалізації призвів до всесвітньої уніфікації в багатьох сферах. Події, що відбуваються в одній країні, миттєво відгукуються в усьому світі. Разом з розширенням інформаційного поля зростає потреба людей в можливості інтернаціональної комунікації.

В міжнародній комунікації виняткову роль виконують іноземні мови. Обмін ідеями людей, що належать до різних національних культур, може бути реалізованим тоді, коли вони достатньо володіють мовою своїх іноземних співрозмовників.

Сучасні засоби розповсюдження інформації сприяють налагодженню зв'язків між людьми різних культур, які розмовляють різними мовами. Мова віддзеркалює специфіку менталітету, світогляду, культури її носіїв.

Рівень знань іноземної мови в рутинному житті не має великого значення. Але якщо ця мова вживається для ділового спілкування, навички володіння нею набувають релевантності. В усьому світі оволодіння іноземними мовами почало усвідомлюватися як велика необхідна справа. У зв'язку з тим, що Україна визначила інтеграцію в ЄС вектором свого розвитку, вивчення іноземних мов набуває пріоритетного значення та величезної популярності у громадян нашої країни, яка є членом Ради Європи, що була створена з метою об'єднання європейських країн для захисту прав людини та для розповсюдження ідей демократії. Серед основних принципів цього об'єднання є наступні: багата спадщина різних мов та культур в Європі потребує захисту та розвитку; потрібно докласти зусилля щодо перетворення різних мов та культур з перешкоди на комунікацію; насущною справою сьогодення має стати суспільне духовне збагачення та взаєморозуміння. Лише через вивчення іноземних європейських мов взаємодія між європейцями може бути ефективною. В Європейському союзі 24 офіційні мови. Ситуація з мовами країн-членів Євросоюзу статусу офіційної досить парадоксальна. Іноді мова, якою розмовляють мільйони людей в тій чи іншій країні Євросоюзу, не є офіційною мовою ЄС, наприклад, каталанська мова. І навпаки, менш розповсюджені мови мають офіційний статус, наприклад, словенська, мальтійська. Тобто чітких критеріїв визначення офіційних мов ЄС не існує. І надання такого статусу залежить виключно від населеності країни-члена ЄС.

Населення Європи диференційовано в плані мови спілкування. В однонаціональних країнах, таких як Польща, Угорщина, рідна мова є і офіційною, і мовою спілкування всіх громадян. Але в багатонаціональних країнах, таких як Бельгія, Фінляндія, Австрія, Іспанія, Греція, офіційними є дві або більше мов. Для населення дві або більше мов є рідними. Для країн Прибалтики, таких як Литва, Естонія, Латвія, значна кількість населення вживає рідну мову, яка є і офіційною, але російськомовне населення, що складає від 8% (Литва) до 29% (Латвія), вважає російську мову найбільш зручною для спілкування.

Євросоюз заохочує розповсюдження багатомовності країн-членів. Це стимулює толерантність по відношенню до мовного та культурного різноманіття в ЄС. Основними офіційними мовами ЄС на цей час є французька, німецька, англійська. Англійська мова є найбільш поширеною в плані міжнаціонального спілкування. Брифінги, інші офіційні заходи відбуваються, як правило, англійською мовою. Населення багатьох країн ЄС віддає перевагу англійській мові, вважають її другою рідною мовою, вивчають її ретельно. Тому, що ця мова є найбільш розповсюдженою в світі, є історичні та культурні причини. Дослідники вважають, що до 2050 року населення планети стане поліглотним –

китайська, арабська, іспанська мови набудуть такої ж ваги, як і англійська мова.

Іноземні мови в Європі набули популярності не лише для потреб подорожей людей за кордон, але в першу чергу тому, що вони зайняті в сфері бізнесу, політики, культури, спорту тощо. Потреби в іноземних мовах значно виросли в останні десятиріччя із створенням нової генерації людей різних професій, які постійно потребують одержувати інформацію з інтернету, з іноземних засобів масової комунікації, що надає їм можливість бути у курсі новітніх досягнень. Це інженери, економісти, політики, лікарі, вчені різних галузей науки, вчителі. У багатьох випадках потрібна інформація доступна в іншомовних джерелах.

Розвиток інформаційного суспільства призводить до необхідності розвитку людини в сферах професійного, соціального та особистого життя. Процеси глобалізації та зростаючої інтернаціоналізації економіки відбиваються в новітніх формах організації праці, в швидких змінах, в можливостях знайти роботу. Соціальні процеси роблять більш жорстким змагання для пошукачів робочих місць.

Причини, які мотивують людину вивчати іноземні мови в реаліях відкритого суспільства, – численні та різноманітні. На перший план виходить бажання особистого розвитку, бажання самореалізації. Самореалізація призводить до більш високої якості життя. Це кар'єрні перспективи для молодих, це можливість довше залишатися на ринку праці для літніх людей. Потяг до вивчення іноземних мов в останні десятиріччя притаманний людям різного соціального становища, рівня освіти, віку. Знання іноземних мов допомагає в пошуках роботи, дає надійність в реалізації потреб праці, дає сатисфакцію від праці та підвищує її якість. Комунікація на іноземних мовах існує в широкому соціо-культурному контексті. Потреба в іноземній мові виникає не лише на роботі, в навчальному закладі, але і вдома, і на відпочинку. Мовленнєві навички дуже важливі у всіх сферах життя.

Але разом із розумінням необхідності здобуття знань іноземної мови людина іноді має переборювати перешкоди. Це проблеми як соціального, так і особистого характеру: висока вартість навчання, брак навчальних ресурсів – досвідчених викладачів, навчальних програм та матеріалів, брак часу, невіра у власні сили, проблеми зі здоров'ям тощо. Дослідження факторів, які мотивують, та факторів, які перешкоджають вивченню іноземних мов, що проведені литовськими дослідниками, демонструють наступне:

- фактори, які мотивують: бажання особистого розвитку, бажання одержати якісну освіту, відповідну роботу, кар'єрне зростання, можливість якісного відпочинку. Найвищий бал в оцінкових балах (1000) одержав фактор відпочинку – 795 балів, за ним іде фактор особистого розвитку – 596 балів, можливість знайти роботу – 161 бал. Всі респонденти відмітили необхідність підтримки сім'ї, тому що навчання є затратним, – 411 балів. Таким чином, бажання вивчити іноземну мову є, але потрібна матеріальна підтримка сім'ї;
- фактори, які перешкоджають вивченню іноземних мов: брак мотивації – 740 балів, висока ціна навчання – 691 бал, низька підтримка оточення – 530 балів, брак навчальних ресурсів – 331 ба-

лів, невіра в особисті здібності – 022 бали, проблеми зі здоров'ям – 018 балів. Таким чином, заважають вивченню іноземних мов брак мотивації та фінансові проблеми [9, с. 112].

Дослідники мотиваційних та методологічних аспектів вивчення іноземних мов фокусують увагу на ключових параметрах володіння мовою [2, с. 76–84]. Вони відзначають, що основні параметри є спільними для багатьох професій. Тому в системі вищої освіти потрібно фокусуватися на наданні загальних знань (generic competences). Необхідна серйозна робота над складанням навчальної програми, детальна покрокова розробка планів курсів. Брак адекватних навчальних програм відзначають дослідники та викладачі іноземних мов в різних країнах світу [3; 6; 9]. Метою навчальної програми є зближення результату навчання з потребами в першу чергу ринку праці (labour market demands). В більш широкому аспекті треба розвивати комунікацію іноземною мовою з метою поширення гуманістичних ідей ХХІ сторіччя, серед яких – стабільний розвиток, особисте благополуччя, кооперація, здоровий стиль життя, особистий розвиток. Все це є пріоритетами сучасного суспільства в усьому світі.

Основним результатом навчання має бути можливість комунікації іноземною мовою (communication competence). Оволодіння навичками комунікації сприяє конкурентоспроможності на ринку праці та кар'єрному зростанню. Навички комунікації іноземною мовою з'являються як результат оволодіння мовною компетенцією. Мовна компетенція передбачає можливість розуміти, висловлювати, інтерпретувати концепти, думки, почуття, факти, точки зору як в усній, так і в письмовій формі. Відповідно до індикатора Європейської мовної компетенції (European Language Competence Indicator – 2005) компетенція вимірюється за чотирма параметрами: читання, аудіювання, мовлення, письмо. Європейська комісія з освіти та Секція сучасних мов пропонує розробити спільні критерії визначення якості володіння іноземною мовою. Одним з ключових компонентів в навчанні іноземним мовам є культурний компонент (cultural dimension). Кореляцію між мовою та культурою нації треба враховувати в процесі укладання навчальних програм з іноземних мов та в процесі навчання студентів.

Мова та культура не можуть бути відокремленими. Вони по суті є часткою одна одної. Мова є компонентом та репрезентантом культури. Культурні розбіжності в деяких випадках можуть призвести до непорозуміння. Розуміння мови та її вільного вживання передбачає розуміння її культурного компоненту/бекграунду. Незнання культурної специфіки країни та її мови іноді може привести до неприємностей. Наведемо один приклад. Російські виробники автомобілю «Жигулі» були змушені змінити йому назву на «Лада» при експортуванні машини у Францію. Справа в тому, що там є слово gigolo, співзвучне російському іменнику «жигули». Французьке слово має значення «альфонс», тобто чоловік-утриманець жінки. Навряд чи який француз купив би собі машину з такою назвою. Необхідність кооперації між Росією та Францією призвела до зміни назви автомобілю на благозвучне коротке слово Lada, яке асоціюється з культурним явищем країни-виробника, воно позначає стародавнє жіноче власне ім'я.

Соціальний та культурний аспекти іманентно закладені в мові, тому викладання та вивчення іноземних мов не мають бути відокремлені від контексту соціального життя суспільства, інакше навчальний процес буде марним. Соціальний та культурний аспекти в мові репрезентують ідеологічний аспект, наявний в свідомості суспільства.

В сучасному світі є тенденція до мультилінгвізму. Ефективне володіння декількома іноземними мовами передбачає тісну взаємодію між мовною та інтеркультурною освітою, яка може тривати ціле життя.

Згідно з критеріями, які пропонуються Європейською Комісією з освіти, володіння іноземною мовою означає, що є знання, навички та розуміння змісту. Знання включають знання граматичних форм та структур і наявність численного вокабуляру. Навички включають розуміння інформації, яка передається в усній або письмовій формі; розуміння літературних творів та текстів інших функціональних стилів; висловлювання думок та точок зору в письмовій та усній формі; підготовка власних текстів. Розуміння змісту включає розуміння культурних відмінностей, комунікацію з людьми іншої культури, бажання будувати конструктивний діалог з метою співпраці.

Іноземні мови відіграють значну роль в роботі державних службовців, в управлінні бізнесом, в усіх галузях, в яких передбачається взаємодія людей різних культур з метою налагодження та розширення контактів, кооперації. Державні службовці нашої країни виконують найважливішу функцію впровадження в Європейський соціум та культуру. Вони знаходяться на передньому краї взаємодії з Європейським Союзом. Враження про Україну значною мірою залежить від тих людей, які її репрезентують на всіх рівнях міжнародних зв'язків. Має значення і професійна підготовка, і навички комунікації, і моральне обличчя, і культура поведінки, і зовнішній вигляд. Всі ці риси мають бути «упаковані» в мову спілкування. Оскільки Європа розмовляє різними європейськими мовами, рівень знань іноземних мов виступає у якості візитної картки нашої країни.

Державні службовці України мають володіти іноземною мовою не нижче рівня B2 (upper-intermediate) – четвертий рівень іноземної мови в Європейській системі CEFR (Common European Framework), установлений Радою Європи. На цьому рівні людина вільно спілкується в різних професійних сферах. Якщо ж досягнуті рівні C1 та C2, людина вільно відчуває себе майже в будь-якому ситуативному контексті.

В європейських країнах іноземна мова відіграє 2 основні ролі: внутрішньої та зовнішньої комунікації [7, с. 595-596]. Внутрішня комунікація реалізується в можливості знайти престижну роботу та виконувати її професійно, зовнішня – в можливості контактів з представниками інших культур. Внутрішня комунікація включає всі форми комунікації: усну, письмову, віч-на-віч, в групах. Вона допомагає встановити формальні контакти та відповідальності. Зовнішня комунікація включає спілкування віч-на-віч та обмін письмовими повідомленнями [5, с.3-4].

В Україні, де знання іноземних мов стало необхідним в останні десятиріччя з налагодженням тісних контактів з європейськими країнами, ці дві функції також набули релевантності.

Для реалізації взаємовідносин з іншомовними партнерами важливими є не лише навички мовлення, але і навички читання, письма, переговорів. Потрібно розуміння специфіки функціональних стилів, в яких відбувається спілкування (розмовний, науковий, стиль офіційних документів, публіцистичний, газетний тощо). Це означає, що для публічних службовців знання мови не обмежується лише знанням граматики та базового вокабуляру. В різних ситуаціях розуміння нюансів звичок, культури іншомовних партнерів по роботі також сприяє комунікації між ними та уникненню можливих конфліктних ситуацій. Успіх спілкування з іноземними колегами значною мірою залежить від ерудиції співрозмовників та від якості знання мови кожним.

Професійна підготовка державних службовців в Україні здійснюється в спеціальних вищих навчальних закладах, одним з яких є ОРІДУ НАДУ при Президенті України. Викладання іноземних мов стає життєво необхідним пріоритетним завданням вишів. Потреби та досвід країн ЄС в оволодінні іноземними мовами пильно вивчаються викладачами відповідних кафедр. Здійснюються мовні стажування за кордоном, обмін спеціалістами, участь у міжнародних конференціях, обмін спеціальною науковою та методичною літературою, особисте спілкування викладачів різних країн, суспільна розробка навчальних програм та спецкурсів з іноземних мов.

Лінгвісти різних країн, викладачі іноземних мов відзначають, що основною проблемою, з якою вони стикаються в процесі роботи, є відсутність адекватних професійно-орієнтованих програм та навчальних матеріалів.

Дімеські Н., Дімова С., Карєва В. відзначають нагальну необхідність пошуків нових підходів, створення та розвитку ефективних навчальних програм та методів викладання іноземних мов в університетах Македонії [3, с. 50–59; 4, с. 16–22; 6, с. 70].

Ту ж саму проблему в вишах Литви обговорюють Ціунієне, Гедвілас [9, с. 104], англієць М. Байрем [1, с. 34]. Для того, щоб виробити належні критерії щодо розробки навчальних програм з іноземних мов, потрібно провести цільний аналіз потреб і суспільства, і тих, хто вивчає мову. Інтенсифікація навчання публічних службовців є нагальним завданням сьогодення. Комунікація передбачає таке володіння іноземною мовою, яке дозволяє справлятися з будь-якою ситуацією в природному іншомовному середовищі.

Службовці державного апарату, центральних та місцевих органів влади в нових соціально-політичних умовах змушені взаємодіяти з представниками відповідних органів Європейських країн, брати участь в міжнародних конференціях, переймати досвід зарубіжних колег.

Навчання публічних службовців на відміну від навчання школярів або студентів технічних та деяких гуманітарних вишів має свою специфіку.

Комунікативні навички мають розвиватися на автентичних іншомовних матеріалах. Студентам потрібно надати доступ до міжнародних програм, до матеріалів ESP як інструменту оволодіння іноземною мовою. Навчання має включати аудіювання текстів, читання літературних джерел, має використовувати недубльовані фільми, відеозаписи телевізійних програм, рольові ігри, діалогічне мовлення, письмо, граматичні та лексичні вправи на відповідному тематичному матеріалі.

Основним підходом до викладання іноземної мови в Європейській методології є комунікативний підхід. Розвиток комунікативної компетенції (КК) є обов'язковою умовою підготовки публічних службовців. КК передбачає розвиток навчальних здібностей, аналітичних навичок. Найбільш результативним компонентом викладання є інтерактивний компонент, при якому і викладач, і студент активно залучені до комунікативного процесу.

Серед різноманітних типів комунікативного підходу найбільш результативним є візуально-вербальний тип, який використовує телебачення, інтернет як засіб інтенсивного оволодіння мовним матеріалом. Навчальні програми, інтерв'ю, дискусії, ток-шоу, розважальні, спортивні, кулінарні програми або в прямому ефірі, або в запису, в повному або скороченому варіанті надають автентичний матеріал різної тематичної спрямованості. Ці види роботи вводять студентів в атмосферу живої участі, знімають відчуття процесу навчання, що полегшує запам'ятовування. Подальша робота з матеріалом, який щойно був на екрані, включає обговорення, пояснення, рольові ігри, висловлювання особистої точки зору. Така жива творча взаємодія учасників інтерактивного процесу дозволяє зробити його цікавим, жвавим та результативним. Процес навчання має підтримувати мотивацію до вивчення іноземних мов. Окрім професійних та побутових потреб студент отримує додаткову наснагу, яка сприяє ефективному оволодінню іноземною мовою.

Цьому передую велика та трудомістка робота викладача, який є відповідальним, закоханим в свою справу, професійно підготовленим, здатним до інноваційного творчого підходу до своєї справи. Але на цей час в Україні, на відміну від багатьох країн Західної Європи, економічні проблеми не дозволяють здійснювати програму іншомовної підготовки публічних службовців в більш-менш задовільному обсязі. Постійно зменшується кількість навчальних годин на іноземні мови; можливості іноземного стажування викладачів та студентів зведені нанівець; технічне обладнання та методичне забезпечення вишів перебувають на низькому рівні.

Беручи до уваги мотивацію людей, для яких іноземні мови є і професійною, і особистою необхідністю, наявність висококваліфікованих викладацьких кадрів та віру в позитивні зміни в країні, маємо надію, що в найближчі часи для громадян України іншомовна комунікація буде такою ж природною, як і для громадян Європейського союзу.

Висновки

Огляд точок зору на функції іноземних мов в Європі; на мотивації громадян європейських країн щодо вивчення мов; на проблеми, які ними вирішуються, – показав, що для України ці питання є важливими та нагальними. Досвід європейських країн, які набули статусу членів ЄС або наблизилися до нього, має бути застосований в Україні. Сучасні дослідження проблем, пов'язаних з іншомовною комунікацією, що були проведені в Литві та в Македонії, наводять дані та дають рекомендації щодо вирішення проблем навчання іноземним мовам. Треба привернути увагу керівництва України до надання умов навчальним та дослідницьким закладам виправити ситуацію із станом цієї проблеми в час, коли наша країна визначила Європу вектором свого розвитку.

Література.

1. Byram, M. *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Clevedon: Multilingual Matters, 1997.
2. Cepiene, A., Tereseviciene, M., *Phenomenological Perspective of Generic Competences Development in Professional Education*. *Pedagogika*, 2010. P. 76–84.
3. Dimeski, N. *Effective Business English Teaching of University Level in Macedonia Needs Analysis*. *Balkan & Near Eastern Journal of Social Sciences.*, 2017. P. 50–59.
4. Dimova, S. *Teaching and Learning English in Macedonia*. *English Today*, 19(04), p. 16-22, 2003.
5. *Journal of Management Research*. ISSN vol.3, №1. 2011. P. 3–5.
6. Kareva, V. *English for specific purposes: Public administration and political sciences*. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2013. P. 1477–1481.
7. Marschan, R., Welch, D., & Welch, L. *Language: The forgotten factor in multilingual management*. *European Management Journal*, 15(5). 1997. P. 591–598.
8. Potapenko S. *Cognitive approach to teaching English, IATEFL, Ukraine. Third International Conference*. Odesa. P. 101–102.
9. Vaiciuniene V., Gedvilas P. *Communication in Foreign Languages for Personal Development and Professional Career*. *European Scientific Journal*, Vol. 11, N 22. 2015. P. 102–116.